

УКРЗАЛІЗНИЦІ — СТАЛИЙ РОЗВИТОК

На сьогодні на залізничному транспорті зберігаються підходи до планування та вирішення управлінських та господарських завдань, які склалися ще в часи планової системи управління. Основною рисою цієї системи є жорстка орієнтація на виконання державного плану. У сучасних ринкових умовах господарювання виявляється низька ефективність застосування такого підходу, що пояснюється такими обставинами:

- ринкові умови спричинили значне підвищення кількості факторів та подій, що потребують безпосередньої реакції керівництва та спеціалістів підприємств. З'явилися такі, раніше відсутні фактори, як аналіз поведінки споживачів послуг, постачальників ресурсів, особливості роботи місцевих органів та ін.;
- з'явилася необхідність оперативного реагування керівників підприємств галузі на події та прийняття рішення в стислі терміни;
- розширилася кількість господарських та керівних питань, які потребують осмислення та комплексного рішення на рівні керівництва структурних одиниць та підрозділів.

Підвищені вимоги ринку до рівня комплексних керівних рішень призводять до низької ефективності управління не тільки залізниць, а й залізничної галузі в цілому.

Тому для підвищення ефективності функціонування залізниць керівництву необхідно все більше уваги приділяти більш новому комплексному підходу до управління — концепції сталого розвитку.

Останнім часом у всьому світі ідеям сталого розвитку приділяється особлива увага. Поняття сталого розвитку (англ. — sustainable development) вперше введено у 1987 році Міжнародною комісією з навколишнього середовища та розвитку, створеною Генеральною Асамблеєю ООН. При цьому під сталим розвитком розумівся такий розвиток, який

задовольняє потреби нинішнього покоління, не підриваючи можливості майбутніх поколінь задовольняти їх власні потреби.

Сталий розвиток у кожній країні забезпечується всім національним господарським комплексом, відповідно кожною його галуззю та напрямом діяльності. В Україні однією з важливих підгалузей, що сприяє розвитку національного господарського комплексу, є залізничний транспорт. Залізничний транспорт — це галузь не тільки величезного економічного значення, але й великої соціальної відповідальності. Профспілкою залізничників та транспортних будівельників зазначено, що кількість працівників, права та інтереси яких вони представляють, становить понад 300 тис. Незважаючи на те, що залізничний транспорт є найбільш екологічно безпечним з усіх інших видів транспорту в європейських країнах, для України проблема забруднення атмосферного повітря залізничним транспортом є актуальною у зв'язку з тим, що щільність залізничної мережі та вантажонапруженість перевищує багато інших країн Центральної Європи. Залізничний транспорт в Україні є провідною галуззю в дорожньо-транспортному комплексі країни, який забезпечує 82% вантажних і майже 50% пасажирських перевезень, здійснюваних усіма видами

Розвиток залізниць неможливо уявити без концепцій та стратегій, відповідно до яких галузь буде послідовно рухатися до економічного зростання. Концепція сталого розвитку — одна з таких теоретичних моделей, яка вивчається в науковому середовищі та реалізується в щоденній практиці залізниць.

транспорту. Такі обсяги робіт пов'язані з великими викидами забруднюючих речовин у біосферу.

Отже, вищезазначене дозволяє стверджувати, що залізничний транспорт є підгалуззю національного господарського комплексу, яка повинна забезпечувати власний сталий розвиток.

У стратегії розвитку залізничного транспорту України на період до 2020 року передбачене прискорення темпів інтеграції залізничного транспорту до європейської та світової транспортної систем. Основою транспортної політики європейських країн є забезпечення сталого розвитку всіма видами транспорту. Спираючись на основні засади світової транспортної політики та засади реформування залізничного транспорту, у контексті сталого розвитку були виділені основні напрямки, які повинні розглядатися як комплекс заходів:

- формування ресурсозберігаючих технологій функціонування залізниць;
- комплексна оцінка екологічної складової процесів функціонування залізниць та її врахування в завданнях формування ресурсозберігаючих технологій;
- урахування соціальної складової процесів функціонування залізниць за рахунок організації структури підрозділів та графіків роботи, що відповідають законодавству та сучасним світовим тенденціям з охорони праці;

— вихід кожної галузі господарства на рівень якості обслуговування та цін, який би витримував конкуренцію з боку інших видів транспорту.

З урахуванням комплексного підходу концепції сталого розвитку, а також особливостей діяльності залізничного транспорту можна визначити поняття сталого розвитку залізничного транспорту. Під сталим розвитком залізничного транспорту розуміємо такий розвиток, який здатен забезпечити на перспективу збалансоване вирішення проблем соціально-економічного розвитку, скорочення негативного впливу на довкілля, а також забезпечити теперішні та наступні потреби різних галузей та сфер людської діяльності.

Динаміка обсягів перевезень вантажів залізничним транспортом України за останні роки показує значний спад, крім того хронічне недофінансування транспортної системи країни викликає негативні наслідки, які суттєво впливають на рівень конкурентоспроможності та темпи інтеграції до світового ринку транспортних послуг. Отже, для більш успішного розвитку залізничного транспорту необхідно перейти від концепції адаптації та виживання до концепції сталого розвитку.

Для успішного впровадження принципів сталого розвитку на залізницях України необхідно розробити систему показників, які дадуть змогу кількісно оцінити ефективність функ-

ціонування залізниць із позиції сталого розвитку.

У зв'язку з тим, що існуючі кількісні показники функціонування залізниць не дозволяють оцінити ефективність дій та забезпечити сталий розвиток, пропонується ефективність функціонування залізничного транспорту із позиції сталого розвитку оцінювати за допомогою інтегрального показника:

$$E_{\text{ІНТ}} = E_{\text{рес}} + E_{\text{ек}} + E_{\text{соц}} + E_{\text{як'}}$$

де $E_{\text{рес}}$ — показник, який характеризує розвиток залізниць у напрямку ресурсозбереження;

$E_{\text{ек}}$ — екологічна складова сталого розвитку залізниць;

$E_{\text{соц}}$ — соціальна складова процесу функціонування залізниць з позиції сталого розвитку;

$E_{\text{як'}}$ — показник сталого розвитку за напрямком підвищення якості обслуговування.

Отриманий інтегральний показник відображає заходи щодо розробки та впровадження ресурсозберігаючих технологій, характеризує екологічну та соціальну складові процесу функціонування залізниць, а також дозволяє оцінити якість обслуговування клієнтів.

Структурна реформа залізничного транспорту України, яка проводиться сьогодні, вимагає в найкоротші терміни вирішення завдань із підвищення ефективності роботи галузі. Запропонований інтегральний показник сталого розвитку дозволяє оцінювати ефективність функціонування залізниць із позиції сталого розвитку та керувати його рівнем, а також може бути використаний при прийнятті управлінських рішень щодо сталого розвитку залізниць. ☞

